

Iz Jugoslavije.

— **Zakon o osnovnih šolah — predložen ministrskemu svetu.** Izpremembe z ozirom na izjednačenje zakonov. »Narodna Prosveta« poroča: Po obaveštenju, koje smo dobili projekt zakona o narodnim školama biće ovih dana upućen Ministarskom Savetu, koji će ga potom sprovesti Narodnoj Skupštini. Pošto je ovaj projekt morao biti saobraćen zakonom o centralnoj upravi u administrativnoj podeli zemlje, to su u njemu u tome smislu učinjene izmene, koje ni ukoliko ne menjaју načela na kojima je ovaj projekt izrađen.

— **Predlog zakona o civilnih državnih nameštencih.** Na širši odborovi seji O. Z., ki je bila dne 24. maja t. l., je poročal podpredsednik Dovžan, da je zvedel v Beogradu na merodajnem mestu, da namerava spraviti zakon o civilnih državnih nameštencih že prvega julija pod streho in sicer brez vseh izprememb. Vlada je nazirana, da je uradništvo že dovolj vplivalo na obliko zakona, da se je predlog izdelal s sodelovanjem osrednjega saveza. Trdote, ki se bodo pokazale po sprejetju, se bodo omilile z noveliranjem.

— **Iz tehničnih ozirov smo morali nekrolg pok. ravnateljca Nerata postaviti na četrti stran,** ker smo ga hoteli približiti skupno v eni številki in nekroknjenega.

— **»Oj, Poljane, kraj nesrečnega imena!** Kunštni krajni šolski svet Poljane pri Toplicah je v svoji seji, dne 27. maja 1922, dve uri razmotrival vprašanje: Ali naj učitelj ali šolska postrežkinja odpira šolska okna in zračni šolsko sobo po pouku? Posebno »prečastiti« je zahteval od šolske voditeljice, naj mu prinese šolski zakonik, da bo prepričan Kočevarje črno na belem, da je učitelj v Poljanah obsojen po pouku zračiti šolsko sobo. Res bi bilo treba železne metlje in kunjno v roke, da se izmede take ljudi, ki z svojimi »duhovitimi« možgani mečejo gnilobo in neumnost na vso inteligenco! Sicer bi se morda pogojno v tem slučaju sklenil kompromis med šolsko voditeljico in »prečastitim«: Kadar bo »prečastiti« pometal in zračil poljansko cerkev, takrat bo to delo v šoli vršila šolska voditeljica.

— **Na uspomenu blagopokojni** † **Idi Trampuž — učiteljci.** (Iz Istre.) Satrvene teškoni i dugotrajnom bolju ugasnuše (u Ljubljani) za uvijek vedre oči naše nezaboravne drugarice Ide Trampuž, učiteljice u Opatiji. Ona, dika i ponos roditelja svojih, idealista našeg zvanja, preselila se je u cvatu svog života u vječnost. — Posvetivši se trnovitom učiteljskom zvanju poče službovati 1916. godine i to najprije u Pazinu, a zatim u Opatiji. Providnost božja postavila ju je u naš cvjetnjak na Jadranu, da tu njeguje nježne cvijetiće, što ih sudbina baci u ratje — nemilom neprijatelju . . . Ona je grijala te cvjetove kad im je mraz prijeto, žarom svoga srca, a kad im je sunčana žega zaprijetila orosila ih je svojim suzama. Taj prerano ugasli život, bio je posvećen neumornoj radu: radu — što je nadilazilo njezinu tjelesnu snagu. Pomoć i utjehu u bolesti tražila je kod roditelja u Ljubljani, gdje joj eto 19. svibnja smrt prekinula za uvijek nit tužnoga života. Naša izmčena Istra plače nad tim nenaknadivim gubitkom . . . Srca naša su se širila zanosom, kad smo se mogli jošte nadati, da će joj se povratiti toli željena snaga, da ponovno stupi u naš krug, te da nas pomogne povesti prema ciljevima, koje svakidašnjost ne može da razumije. Gojili smo nadu i varali se . . . andeo smrti

V teh, dokaj ugodnih političnih okoliščinah so bili sklicali malo let pred l. 1870, kranjski (ljublanski) učitelji prvi kranjski učiteljski zbor, iz katerega se je izcimilo kranjsko učiteljsko društvo, vse s pristnim slovenskim značajem. Kranjsko učiteljsko društvo je svoj delokrog razširilo na vse slovenske pokrajine in se prelevilo v Slovensko učiteljsko društvo (v letih 1869., 1870. ali 1871.).

K občenemu zboru tega društva so se prvotno vabili seveda le udje. A leta 1872, se je vrli odbor tega društva ohrabil in sklical in zvalil slovenske učitelje iz vseh slovenskih pokrajin. Ta prvi splošni zbor slovenskih učiteljev se je vršil v Ljubljani 24. in 25. septembra. Vodil ga je takratni prvak slovenskega učiteljstva Andrej Praprotnik. Njemu so zvesto stali na strani vrli ljubljanski učitelji, n. pr. Tomšič, Močnik, Gerkman, Belar in drugi. Stegnar iz Idrije. Govekar z Iga, pisec teh vrstic (iz Liutomer). Z ozirom na velik uspeh, ki ga je imel ta prvi splošni zbor slovenskih učiteljev, smemo letos slovenski učitelji tadjogodek praznovati

presadi je u ljepši i bolji život nego joj ga je mogla pružiti dolina suza, zlobe i prevara . . . Sudbina joj nije dozvolila, da se povrati na sinje more, na prekrasnu obalu našeg Jadrana, što ga je toli silno ljubila. Čitavo vrijeme njezine bolesti bilo je napunjeno najvećom tugom: zemlja, gdje je radila, zemlja, kojoj je žrtvovala i zdravlje i život svoj nije se a ma ničim zauzimala za nju . . . te ju u najodsudnijim trenucima otpustila iz službe. Tako rade ovdešnje oblasti s našim ljudima. U svoju svrhu, za svoju politiku bacaju na голу cestu sve — što je naše, ne pitajući se, hoće li tkoogod odmah makar i poginuti. — Tebi pak, zlatna dušo, što si nam bila i mila i draga, tebi, što si bila iskrena prijateljica naše mladeži, u čiju korist si kroz 5 godina neumorno radila, bio ti time položen skroman spomenik. Oslobođena si mučnog života, oslobođena si duševnih muka, što si ih vidjela i gorko snašla proganjanjem sa strane naših narodnih protivnika. Tužna Istra blagosivlje tvoje neprocijenjive vrline. Valovlje sinjeg Jadrana šumilo ti vjekovječne slavonspeve. Naša srca plaču za tobom neutešljivom bolešću, predraga, preblaga, nezaboravna naša Ido . . . mnogo vrlo mnogo čemo si reći nad zvijezdama. — Počivaj slatko i bila ti lahka slovenska zemljica, koju si toli žarko ljubila, a vječna spomen ostati će u grudima mladeži, drugova i družica tvojih!

— **Učitelj in stanovanjska beda.** Dosti je učiteljev, ki so imenovani za Ljubljano, a ne morejo dobiti stanovanja. Pri stanovanjskem uradu pa — glejte — dajejo take nasvete: »Poiščite si stanovanje sami in potem to semkaj naznani-te«. In če rečeš: »Poizkusil sem to že na razne načine, pa zaman«, reče se ti: »Potem je izključeno!«. Grozna beseda je to, ki jo morajo slišati starši, ki imajo nadarjene otroke za v šolo, pa jim ne morejo pomagati. In lasje se ti ježe, ko bereš v časopisu inserat, kjer se ponuja stanovanje taki stranki, ki je zmožna najemjino plačati kar za 10 let naprej. Ali: Stanovanje z dvema sobama dobi, kdor mi preskrbi 25 tisoč Din proti dogovoru (aha!) Ali ni to odušenje? Ali ni to nesramnost! In tako počenjanje trpi stanovanjski urad, trpi državno pravnidštvo! To boli človeka, ki ima še količkaj poštenja v sebi. In ti, ubogi učitelj, ker nimaš na razpolago 100 tisoč kron, moraš slišati: »Je izključeno!«. In če naposled višji šolski svet učna mesta takih nesrečnih učiteljev razpiše?! No, dober človek je prepričan, da višji šolski svet tega ne stori. S tem bi zavrgel vse razloge, ki so ga vodili pri oddaji teh mest starejšim osebam, ki imajo otroke za v šolo in vrata bi se odprla mladim samcem, ki vedno dobe kako sobico. Kaj nam je storiti? Kdo nam ve kaj svetovati? Kdo nam hoče in more pomagati? Da nam bi pomagali brezsrčni bogataši, to je izključeno. — J. F.

— **Ustanovni občini zbor učit. društva za okraj Dojinja Lendava** se ne vrši 17. t. m., ampak 18. t. m., v nedeljo ob 10. uri z objavljenim dnevnim redom v Turnišču.

— **Zborovanje Tržiškega krožka v Št. Janžu je preloženo** z že napovedanim dnevnim redom na soboto dne 17. junija t. l.

— **Maturante 1897 iz učiteljskega v Mariboru vabim,** da izrazijo svoje mnenje o morebitnem sestanku. Ker nas je malo, kazalo bi tudi prikloniti se prihodnje leto letniku 1898. — ako nas ti sprejmejo. — J. Klemenčič, Pobrežje pri Mariboru.

— **Stična na Dolenskem.** Dne 27. maja je napravila šolska mladina iz

kot jubilej učiteljskih slavnosti: kajti takratni učiteljski list »Slovenski učitelj« (Maribor) je po pravici o niem pisal:

»V zgodovini slovenskega ljudskega šolstva bo l. zbor vseh slov. učiteljev v Ljubljani z zlatimi črkami zapisan, ako ga bodo nepristranski možje sodili. In to za služo za zbor po vsej pravici: kajti spolnil je vse terjatve, katere je od njega zahtevalo vse slovensko učiteljstvo, vsa slovenska mladina, ki se sama ne zna in ne more potezati za svojo korist. Prvi slovenski učiteljski zbor potegnil se je za eno najsvežejših pravic slovenskega naroda, za jezik njegov, da se mu ohrani v šolah njegovih, in poglal se je za važni stan, pravzaprav za najvažnejši stan v človeški družbi, za učiteljski stan, ki naj se ne samo ohrani, ampak tudi pomnoži in okrepi.

Ti dve terjatvi ste bili bistveni in glavni točki v zboru slov. učiteljev, ki se izmed vseh obravnjav svetite kot dve bliščeči zvezdi, obljubljaljoč Slovencem boljšo prihodnost.

Šmarja pri Ljubljani in ne iz Šmartnega izlet, kakor je bilo zadnjič pomotoma poročano.

— **Podpisani naznanja** vsem cenjenim tovarišicam in tovarišem, ki reflektirajo na dan uradne konference v Ribnici, 22. t. m. na skupno kosilo, naj to javijo na podpisani naslov, ki poskrbi, da bodo dobro in točno postreženi. — Ravnateljstvo meščanske šole v Ribnici. — A. Mervič, ravnatelj.

— **Učiteljice! Pesnica** — prva železniška postaja od Maribora proti severu. Pol ure od Pesnice ljubka župnija — Jerenina v Slov. goricah, Prošnje do 25. junija 1922 na kraj. šol. svet Jarenina. Prosto stanovanje.

— **Vabilo k javni produkciji,** ki jo priredi Zavod za slepe v Ljubljani s svojimi gojenci v Novem mestu v čitalnici dne 10. junija 1922, v Kranju v dvorani Ljudskega doma dne 16. junija 1922, v Ljubljani v filharmonični dvorani dne 19. junija 1922, v Celju v dvorani Narodnega doma dne 24. junija 1922. Spored: 1. Kratko predavanje v slepstvu. 2. E. Adamič: a) V goro. Otroški zbor. b) Solncece. Otroški zbor. 3. I. Kiferle: Slov. narodne pesmi. Citre. 4. R. Kreutzlin: Otroška igra. Klavir. 5. Deklamacija. 6. P. H. Sattner: Opomin k petju. Mešan zbor. 7. A. Anđel: Kolo. Mešan zbor. 8. F. Ferjančič: Rožic ne bom trgala. Meš. zbor. 9. P. Schumacher: Scherzo. Štiriročno. Klavir. 10. F. S. Vilhar: Proletjni zvuci. Mešan zbor. 11. St. Premrl: Zdravica. Mešan zbor. 12. Dr. Schwab: Dobro jutro. Pev. valček. Mešan zbor. 13. J. Haydn: Sinfonija I. del. Štiriročno. Klavir.

— **Zavod za slepe** priredi s svojimi gojenci javno produkcijo 13. junija t. l. ob 20. uri v dvorani Ljudskega doma v Kranju. Produkcija ima namen vzbuditi v inteligenci in ostalem občinstvu zanimanje za slepstvo. Zato pričakujemo obilne udeležbe zlasti od strani ondotnega učiteljstva, ki naj privede s seboj tudi svoje znance. Pred produkcijo je kratko propagandno predavanje o slepstvu.

— **Vabilo.** Prva mestna dekliška šola pri Sv. Jakobu priredi dne 11. junija 1922 ob 11. uri dopoldne »Matinejo« s telovadbo in petjem v prid »Dječjega doma« v veliki dvorani hotela »Union«. Svira godba na lok. K obilni udeležbi vabi se posebno učiteljstvo, starši in šolska mladina. Vzpored: 1. Petje: »Bože pravde«. Narodne pesmi: a) »Hribci ponizajte se«, b) »Perice«, c) »Rasti mi«, d) »Pa po Kranjskem«. 2. Telovadba: Vaja z obročki. 3. Petje: e) »Od dakle si momo?«, f) »Na obali«, g) »Oj Korano«. 4. Telovadba: Dve prosti vaji. 5. Petje: h) »Slovensko dekle«, i) »Tiha luna«, j) »Slovenec, Srb, Hrvat«. 6. Telovadba: Dve rajalni vaji.

— **Popravek.** Pri razpisu služb okr. šol. v Mariboru v 22. šte. »Učiteljskega Tovariša« se ima l. točka pravilno glasiti: Fram, petrazrednica, služba za učitelja ali učiteljico. — Razpisana je le ena služba in ne dve.

Vestnik učit. ženskih ročnih del.

»ŽENSKA ROČNA DELA IN UČITELJICE«.

(Piše: R. S.)

(Dalje.)

Pouk v ž. r. d. se začelja s kvačkanjem. O kvačkaniu mnogi trde, da je nepotrebno, posebno tuneškim motivom se odreka praktičnost. Sploh se smatra kvačkane kot tuje, nam vsiljeno r. d. Izvor in starost te tehnike se nista mogla s preciznostjo dognati. Šele pred nekaj desetletij so našli pri izkopavanju koptičkih

Mi spoznamo za Slovence dva faktorja, od katerih je zelo odvisna njih boljša ali slabša bodočnost. Ta dva faktorja sta, kakor smo že omenili: slovenski jezik in slovenski učitelj v slovenskih šolah. In če še dalje premislimo, vidimo, da je naposled vse le v enem faktorju združeno, da pride vse le na slovenskega učitelja. Zlasti v sedanji dobi, pri sedanjem vladanji ležeče je po večem ves karakter šole na učitelju. Če učitelj ne ljubi svojega naroda, če noče ravnati na njegovo korist, če je brezvesten — hitro lahko uniči slovenski značaj šole, in ni se mu bati kake graje od strani svojih prednikov, kateri po večem še to odobrujejo. In če so šolski predniki tudi za slovensko šolo, so največkrat predobri, da bi tako početie učiteljevo grajali.

Brez malo izjem je po vseh slovenskih deželah šolstvo popolnoma v rokah učiteljskih, in le na učiteljih je, kako lice in kako jedro imajo slovenske šole, ali so podobne boli nemškimi, laškimi ali slovenskim šolam, ali pa da so čisto slovenske šole.

grobov kvačkane predmete iz 5. stoletja. Zslediti se pa ni moglo če so bili Koptom sprejeti vero. Po Evropi se je razširilo sprejel vero. Po Evropi se je razširilo kvačkane šele začetkom 19. stoletja. Kazivilo pa se je skoro v vsaki deželi drugače, na podlagi drugih motivov. Pot v šolo mu je odprla njegova vzgojna sila. V sestavi začetnih vzorcev je najbolj sorodno, nekako nadaljevanje Fröblovih del za otroške vrste. S črtami in ploščicami zida razne geometrične podobe, okrašene z ornamentom. Iz kaosa, ki vlada v mladi glavici izloči lepe rede in vrste. Ob jednom omogoči na lahek način zadobiti spretnost pri zadelovanju niti. Tehnika kvačkane je najlažja, tedaj neka lestva, po kateri dospje učenka do spretnosti in umevanja drugih tehnik r. d. Deklica, ki zna kvačkati se prav hitro in lahko nauči pletenja, kleklanja itd. Kvačkane ne zahteva od otroka še toliko znanja v računstvu kakor pletenje, zato je uvedeno in primerno za najnižjo stopnjo.

Praktičen pomen pa ni manjši.

V sedanjih, za ročno delo tako strašnih časih se je praktičnost tega predmeta obnesla. V vasi, v hribih redijo ovce, predejo volno. Iz nje izdelujejo ne samo nogavice, ampak tudi s tuneško zanjk kvačkane nedrece, lepe in trpežne rute, spodnja krila, še celo odej za postelje so se že lotile pridne deklice. Umne izdelovalke spravljajo svoje izdelke tudi v promet. Videla sem, da prodajajo v mestu rute po tisoč kron komad, jopice pa po 400—500 K. Vse to ročno delo ima svoj temelj na tamošnji osnovni šoli. Šola je bila mnogo let brez učiteljice. Takrat ni nihče delal in nihče ni znal delati omenjenih predmetov. Ko je došla učiteljica je r. d. dobilo tako trdne korenine, da si tam vsako dekle redi (odplača to dovoljenje z delom) svojo ovco. V naši državi se redi mnogo ovac. Kjer ta reja ne uspeva, si redijo zraven goveda po eno ovco le radi velike dragocenosti volne, kot varhinje proti mrazu. Saj se da iz nje izdelati nešteto mnogo oblačilnih predmetov. Mislim tedaj, da ne kaže opustiti kvačkane na osnovni šoli. Popolniti bi se nač še moral pouk, spraviti v zvezo z računstvom in risanjem. Vsposobiti bi se morale učenke, da znajo čitati in posneti vzorce iz knjig, ki bi se morale uvesti v šolo, ker bi se stem pridobilo, prihranilo mnogo dragocenega časa, deklice bi pa delale bolj samostojno.

Književnost in umetnost.

JEDNA ANKETA. »SRPSKI KNJIŽEVNI GLASNIK«.

(Nastavak).

Dragiša Lapčević (Beograd). »Razgovori koji treba da dovedu do sporazuma moraju se, dakle, otpočeti na bazi materijalnih, ekonomskih uslova i potreba pojedinih krajeva. Kad se oni, t. j. ti uslovi i potrebe potpuno istaknu i jasno formulišu, onda je lakše do sporazuma doći. Jer oni onda postaju oslone tačke za grupacijo i opredeljevanje masa. Tada se tek može doći do demokratske solucije.

Demokratsko rešenje ovoga pitanja, garantovana što šira i što punija samouprava i razvitak kapitalizma će učiniti svoje, te će, kroz 20—30 godina, nestati sasvim onih pojava koje danas uzbuđuju naš politički život uzajamnim optužbama i obostranom romantikom, podjednako reakcionarnom. Čak se ne će pominjati ni hegemonija plemenska, jer će, u poletu privrednom u koji se treba nadati, nastati hegemo-

Slovenski listi so o tem shodu večinomna istovite poročali in s tem kazali veselje svoje o obnašanju slov. učiteljev.

Drugim pa se ni vredno zdelo, da bi o učiteljskem zboru vsaj nekoliko obširno poročali: stvar se jim je morda premalenkostna zdela. Glej »Novice! Organ Bleiweisa, imenovan oče slovenski; takrat še zelo vpliven list. »Danica!« Cerkevni list, pisan v smislu »Bogoljuba«, je v enem oziru podobna »Tagblattu«, ker oba lista sta grajala učiteljski zbor. »Danica« na kratko: kar je več povedati hotela, čitalo se je med vrstami: »Tagblatt« pa na dolgo in obširno. Popis obeh listov v ljubljansko »Laibacherico« vred pa je hudoben; eden kaže sovrašstvo do učiteljstva sploh, drugi pa posebno do slovenskega učiteljstva.

(Dalje prihodnj.)

Pristopite k
„Jugoslovanski Matici!“

ija kapitalistička. A ona će iz-
gledati sve plemenske razlike, u koliko ih
je historija nagomilala, jer će ljude gru-
psati, ujediniti i solidarizirati prema nji-
hovim klasnim interesima i klasnoj ideo-
logiji.»

Dr. Risto Jeremić i Dr. Pe-
ro Slijepčević (Sarajevo). »Uredbe
i nariadenja vrše se bez dovoljno saslu-
šanja od pokrajinskih organa, i stalno se
opozivlju zbog nemogućnosti da se pro-
vedu. Cinovnici se postavljaju iz kuli-
sa, po ključu a ne po kvalifikaciji. Sve to
nisu osamljeni slučajevi nego rdavi si-
stemi, koji obaraju ugled države i stva-
raju veliko nezadovoljstvo i u srpskim sre-
dinama a nekmoči u hrvatskim.« »Hrv.
pitanje ovako je teško samo usled opštih
zala u državi; ono je kao rana koja se
širi zbog opšte bolesti tela. Ako bismo
govorili po plemeniti, Srbi su pozvaniji
nego iko drugi da uzmu inicitjativu za
sporazum.«

(Dalje.)

—k Fr. Mičinski, Tolovaj Mataj. Ilu-
striral Iv. Vavpotič. Druga izdaja. Tolo-
vaj in druge slovenske pravljice, ki jih je
med vojno izdal Fr. Mičinski, so vzbudi-
le tako pozornost in priljubljenost, da so
bile v kratkem razprodane. Sedaj je iz-
šel II. natis v novi opremi. Mičinski je
priznan mladinski pisatelj in za to na
novu izdajo Tolovaja Mataja ni treba še
posebej poudarjati.

Naša gospodarska organizacija.

—g Rezervni sklad. Prostovoljni or-
ganizacijski davek — 1922. (Sklep upravnega
odborna Zaveze z dne 27. decembra
1918.) 9. izkaz. 55 Din: Belokranjsko učiteljsko
društvo. Darovali so 5 Din: Barle
Konrad, Bogovič Petar. Brezigar Jo-
žica, Morela Leopold, Rus Amalija, Rust-
ja Jožica, Špan France, Štupar Miroslava,
Vigele Nande, Zalar Joško in Zorn Mari-
ca. 37 Din: Učiteljsko deške osnovne
šole — Kranj. Prispevala sta 10 Din Za-
vršnik Stanko in Rožina Vlad.mir, po 5
Din so prispevali: Sepaher Anton, Robljek
Vincenc in Mahulja Anka, K. J. je pa na-
vrgel 2 Din. 25 Din: Učiteljsko — Ka-
pela. p. Slatna-Radenci. Po 5 Din so pri-
spevali: Pertl Kvirin, Mešnar Josip. Pu-
šenjak Marica, Grossmann Ida in Seršen
Ivo. 20 Din: Mešovšek Radovan in Briš-
nik Anica — Braslovče. — Današnji iz-
kaz 137 Din. Prej izkazanih 7144 Din.
Skupaj 7281 Din. — 10. izkaz. 100 Din:
Hran. in pos. »Učiteljskega konvikta« v
Ljubljani. 60 Din: Gornjegrajsko učiteljsko
društvo. 30 Din: Učiteljsko — Gomil-
sko. Darovali so 10 Din: Ivan Zotter,
Minka in Julija Mikličeva. 10 Din: Igna-
cij Mlačnik — Prevalje. 8 Din: Učiteljsko
— Sv. Duh, p. Št. Jurij ob Ščavnici. —
Današnji izkaz 208 Din. Prej izkazanih
7281 Din. Skupaj 7489 Din. — To-
variši in tovarišice! Vsi prav dobro ve-
mo, da potrebuje vsaka organizacija
mnogo denarja. Tudi v naši organizaciji
bomo lahko dosegli svoj trdno začetni
program v korist našega stanu, narodne-
ga šolstva in naše mlade države, ako
storimo vsi brez izjeme svojo dolžnost
ter prostovoljno prispevamo po nekaj
dinarjev v rezervni sklad. Zapijmo to-
rej skupno tisto »duhovito« pesem po
znanem »pastirskem« napevu, ki se naj
danes glasi:

Ajmo, ajmo — dinarje zbirajmo,
organizaciji jih samozavestno dajmo!
Kdor pa roko v žepu zdaj tišči —
svobode zlate nikdar vredn ni!

Zdravo!

Ivan Petrič,

Ljubljana, VII., Gasilska cesta 172.

Iz naše stanovske organizacije.

Gibanje okrajnih društev v Sloveniji.

+ NOVOMEŠKO UČITELJSKO
DRUŠTVO zboruje v soboto 17. junija
t. l. ob 9. uri dopoldne v šoli na Čatežu
po tem dnevnem redu:

1. Poročilo predsednika.
2. O šolski higijeni; predava gosp.
dr. Fr. Šterba.
3. Razgovor o letošnjih konf. refe-
ratih.
4. Volitev zastopnikov na pokrajinsko
skupščino.
5. Slučajnosti.

Tovariši(ice) kraj ste si izbrali sa-
mi, torej vsi na Čatež.

Predsednik.

+ UČITELJSKO DRUŠTVO ZA
PREKMURJE vrši izredni zbor dne 14.
junija ob 10. v Murski Soboti. Urediti
moramo nastalo nerednost v društvu-

nem poslovanju, za kar je potrebna pol-
noštevilna udeležba. Zadržani morajo
odstotnost opravičiti. — Za odbor: Po-
žegar, t. č. načelnik.

+ UČITELJSKO DRUŠTVO ZA
SVETOLENARTSKI OKRAJ zboruje
dne 22. junija t. l. ob 10. pri Sv. Trojici
Sl. g. Dnevni red: Pozdrav! 1. Obravna-
va dopisov, pogovor in sklep o njih vse-
bini. Nenavzoči soglašujejo. 2. Uravnava
plačil raznih blokov; tov. Perger je vpo-
slal 100 Din, čast mu! 3. Poročilo pred-
sednika o seji širjega sosveta UJU po-
verj. Ljubljana izza dne 12. t. — novosti!
4. Referat F. Jakopca o »Eksperimentalni
pedagogiki«. 5. Referat Jož. Velnarja
o praktični telovadbi na osnovni šoli
na deželi. 6. Predlogi, nasveti. Zanimivi
dnevni red z obilno privlačno vsebino
pričakuje polnoštevilnost k delu za do-
movino! Odstotnost zahteva 10 Din za
Učit. konvikt! — Franjo Kranjc, t. č.
predsednik.

+ UČITELJSKO DRUŠTVO ZA
PTUJ IN PTUJSKI ŠOLSKI OKRAJ
ZBORUJE 22. junija t. l. v ptujski Mla-
diki točno ob 10. uri. Dnevni red: 1. Po-
ročilo predsednika. 2. O protituberku-
lozni ligi poroča g. okrajni zdravnik dr.
Vrečko. 3. Volitev delegatov za skup-
ščino UJU in event. za Zvezo. 4. Raz-
govor v stanovskih in šolskih zadevah.
(Odbor poziva člane(ice), da se v obil-
nem številu prigrasijo za telovadni tečaj
v Ptuj; 1—3razredne šole naj pošljejo
najmanj po enega udeleženca, več raz-
redne pa po dva. Brezplačno stanova-
nje je preskrbljeno. — Ne pozabimo na
vplačanje druge polovice letne članari-
ne! Da se snidemo vsi stanovsko zaved-
ni tovariši in tovarišice, pričakuje odbor.

+ UČITELJSKO DRUŠTVO ZA
POL. OKRAJ LJUTOMER je zborovalo
dne 16. marca 1922 v šolskem poslopju
pri Sv. Križu. Navzočih je bilo 44 članov
in dva gosta.

Otvoritev. Predsednik tov. Karel
Mavrič otvoril zborovanje in vzpodbuja
v svojem iskrenem pozdravnem nagovoru
tovariše in tovarišice k vztrajnemu,
resnemu skupnemu delu. Posebno še po-
zdravlja nove člane ter gosta Lubša in
Goloba od Vegove. Zatem poudarja, da
se je na skupščini v Rogoški Slatini skle-
nilo, da je prisotnost vsakega člana pri
zborovanju obvezna.

Ureditev blokov za ljubljanski učit.
konvikt. Bloki so se deloma razprodali.
Zavedajoč se potrebe konvikta v Ljub-
ljani so se izkazale zlasti tov. Minka Se-
ver, Inka Karba, Štefanija Spindler Ma-
rija Brumen, Ida Grosman in tov. Slavko
Stopar z razprodajo celega bloka. Tov.
predsednik se jim za požrtvovalnost
iskreno zahvali.

Čitanje zapisnika. Zapisnik o občnem
zboru in o izrednem zborovanju se pre-
čita in odobri.

Blagajna. Tov. Ivajnčič preda blagaj-
no novoizvoljenemu blagajniku, katero
sta pregledovalca računov našla v naj-
lepšem redu. Predsednik se tov. Ivajn-
čiču kar najtopleje zahvaljuje za njegov
trud ter predlaga, naj se prebitek, koji
znaša 2661 K, naloži v ljutomersko hra-
nilnico, kar se sprejme.

Dopisi. Dopis učit. društva za Mari-
bor glede osnovanja novega društva za
konvikt v Mariboru. Člani so z navduše-
nim pozdravljali to misel, ker zavod v
Mariboru bi bil gotovo prepotraben. Do-
pis pokrajinskega odbora Jugoslov. Ma-
tice o zbiranju darov slovenskim otro-
kom v Koroški Sloveniji in Jul. Krajinji.
Tov. predsednik apelira na vse člane, da
store svojo dolžnost.

Predavanje. Tov. Ivajnčič je pred-
val o metodičnem poučevanju
iz prirodopisnega pouka. Do-
vršenemu in zanimivemu predavanju so
vsi z največjo pozornostjo sledili, kar so
z živahnim odobravanjem potrdili. Tov.
Cvetko poroča o ustanavljanju
kmetijsko-nad. šol. Načrt je ze-
lo obsežen, težko da bi se mogla ogromna
snov predelati v 10 mesecih. Je pa zelo
idealen v teoriji, a v praksi se bodo po-
kazale marsikateri težkoče, ki bodo ob-
stojale v pomanjkljivi tačasni strokovni
izobrazbi učitelstva in učil. v omalova-
ževanju pomena kmet.-nad. šol in deloma
tudi v pomanjkanju učiteljskih moči in de-
loma tudi v pomanjkanju učnega časa.
Ocenjevalec predlaga, naj se učni čas do-
loči samo na četrtke in nedeljo. učiteljsko
mu osebju pa naj se zasigura primer-
na nagrada. Učiteljsko naj se da mož-
nost, da se v kmetijskih oziroma gospo-
dinskih učnih tečajih strokovno izobrazijo
ter da prosvetna uprava čimprej preskrbi
knjige za kmetijstvo in gospodinjstvo.

Predlogi. Tov. Mavrič predlaga, naj
se krajevni razredi, ker so nepravilno
razdeljeni, odpravijo, kar se enoglasno
sprejme. Dalje naglašuje, da je v tiskovi-

nah, ki so jih razposlali, izvedba letn e
nemogoča.

Pevovodja. Tovariš Zaherl ponovno
apelira na tov. pevce in tov. pevke in
vprašuje, je li res le pevovodja na pa-
piru ali v resnici. Takoj nato se določi
pevski ženski zbor in pevska vaja, ki se
je vršila po zborovanju pri Hauptmanu.

Sklep. Tov. predsednik zaključuje
uspelo zborovanje, zahvaljujoč se šol.
vodju tov. Herzogu za prijazen sprejem.
Globoko in dobro premišljenemu referatu
se tov. predsednik srčno zahvali.

+ SLOVENJGRAŠKO UČITELJSKO
DRUŠTVO JE ZBORovalo dne
18. maja 1922 v Št. Ilju p. Turjakom ob
povoljni udeležbi.

Otvoritev. Tov. predsednik je po-
zdravil navzoče ter se spominjal tudi
rajnega tov. Iv. Trobeja, ki je preminul
dne 21. februarja 1922 v Slovenjgradu.
Bil je vrl tovariš, ustanovitelj ter do
smrti zvest član našega društva. Blag-
mu spomin! V znak sožalja so se dvig-
nili zborovalci s sedežev in zaklicali
»Slava«.

Dopisi. Zadruga »Tvoronica
učil in šolskih potrebščin« va-
bi člane za pristop k deleži. Članstvo od-
kloni to vabilo, ker je s plačili itak že
preveč obremenjeno. — Tov. Kocijan-
čič, t. č. načelnik »Učiteljske Sa-
mopomoči« pozivlja k pristopu k tej
organizaciji. Kdor želi postati član »Sa-
mopomoči«, naj se javi tov. tajnici, ki
poda vse potrebne podatke. Ravnatelj-
stvo mešč. šole je pisмено opravičilo
odsotnost svojega učiteljskega ter tem po-
tom naprosilo tovariše(ice), da bi staršem
učencev pojasnili pomen mešč. šole ter
jih vzpodbujali za vstop v isto.

Delegatom za delegacijsko zboro-
vanje »Zveze« sta bila izvoljena tov.
Barle in tov. Arnuševa. Glede razpusta
se je sklenilo, da ostane društvo t. č. še
član »Zveze«.

Referat o zgodovini kraja in
šole Št. Ilj p. Turjakom je poda-
la tov. Minka Mithansova in žela od
navzočnih članov občno priznanje. Re-
ferat je bil posebno primeren za ta dan,
ker je učiteljsko po končanem zborova-
nju imelo priliko ogledati si ta kraj z ro-
mantičnim »Mislinjskim grabnom«. Vož-
nja po elektr. železnici skozi ta »graben«
je bila prav zanimiva in med izletniki
je vladalo najboljšo razpoloženje. Zeleti
bi bilo še več takih skupnih izletov.

Slučajnosti. Sprejet je bil predlog,
da je udeležba pri zborovanjih za vse
člane obvezna. Kdor se ne opraviči, pla-
ča 5 Din globe v prid učit. društvu. Vsi
tisti člani, ki izostanejo zaporedoma tri-
krat od zborovanj, ne da bi se opravičili,
se menoma objavijo v učit. glasilu. —
Vsak društvenik naj se zaveda svojih
dolžnosti.

Končno se je sklenilo, da se vrši pri-
hodnje zborovanje dne 22. junija t. l. —
Kraj in vzpored se pravočasno objavita
v »Tovarišu«.

+ ČLANOM »DRUŠTVA UČITE-
LJEV IN ŠOLSKIH PRIJATELJEV ZA
OKRAJ LJUBLJANSKE OKOLICE« na-
znaniam, da smo se 25. maja z Vrhničani
zmenili tako-le: Ker je meseca junija
že itak precej prostih dni. 28. pa sklep
šole, za katerega treba klasificirati in to
in ono pripraviti, naj bo naše zborova-
nje na Vrhniki dne 9. septembra.

Vlak ima na vse kraje lepo zvezo. Po
prihodu vlaka jutraj ob pol 9. bo koj
zborovanje. Po zborovanju izlet k sv.
Trojici. Opoldne skupno kosilo v »Man-
tovi«. Potem izlet k izvirkom Ljubljani-
ce. Ob 5. popoldne odhod v Ljubljano.
Kdor se udeleži skupnega obeda, naj to
sporoči tri dni prej g. Iv. Michlerju, učitelju
na Vrhniki. Pele se bodo sledeče
pesmi iz Aljaževе pesmirice: I. del: Št.
50., 52., 56., 62., 63., 64. — Na veselo sni-
denje! — Janko Žirovnik, t. č.
predsednik.

+ KAMNIŠKO UČITELJSKO DRU-
ŠTVO JE ZBORovalo v soboto, dne
20. maja 1922 ob 10. uri v šolskem po-
slopju v Komendi. Navzočih je bilo 57
članov in članic.

Otvoritev. Tovariš predsednik To-
mo Petrovec je pozdravil navzoče ter
čestital vsem, ki so napravili usposoblje-
nostni izpit in tovarišem Sircu, Ferjanu
in Čenčiču k nadučiteljskemu ozir. učiteljskemu
imenovanju. Nadalje je znova
priporočal pristop k »Tvornici učil«.

Predavanje. Po odobrenju zapisnika
zadnjega zborovanja je predaval tovariš
Janko Toman »Učitelj v šoli in izven
nje«. Zanimivo predavanje je izzvalo ži-
vahno debato, katere se je udeležilo več
tovarišev.

Predlogi. Tovariš Vladimir Požar je
z ozirom na to, da je učiteljsko kamniš-
kega okraja odmerjena za okrajno učiteljsko
konferenco le polovica dijet, predlagal, da naj
predsedstvo društva

izjavi na merodajnem mestu, da učiteljsko
društvo za kamniški okraj ne trpi
kršenja postav, kakor tudi ne kršenja
pravice in zahteva, da se prihodnje leto
izplačajo učiteljsko za okrajno konfe-
renco polne dijete. Predlog je bil sprejet.
Predlog tovariša Požarja, naj se letošnja
polovica dijet odkloni v prid »Učiteljske-
mu konvikt«, je padel, ker so zanj gla-
sovali le trije tovariši oziroma tovariši-
ce. Tovariš Germek je predlagal, naj na
okrajni konferenci kamniškega učiteljskega
društva stavi društvo tale predlog: Eks-
cerpti referatov »Kako si pridobi in kako
vzdrži učitelj v šoli disciplino« naj se
pošljejo na višji šolski svet, na socialno
skrbstvo in na predsedstvo višje sodni-
je v Ljubljani. Glede udeležbe šolske
mladine z učiteljsvom pod šolsko zasta-
vo in ne pri kakih drugih organizacijah
se je že stavlil lansko leto predlog, ki je
bil odposlan poverjeništvu UJU v Ljub-
ljani.

Zaključek. H koncu se je zahvalil to-
variš predsednik vsem navzočim in jim
voščil vesele počitnice. Prihodnje prvo
zborovanje v bodočem šolskem letu se
bo vršilo v Lukovici. Nato se je zboro-
vanje zaključilo.

+ ZBOROVANJE CIRKNIŠKO-
LOŽKEGA KROŽKA UČITELJSKEGA
DRUŠTVA ZA LOGAŠKI OKRAJ dne
20. maja t. l. v Igavasi.

Otvoritev. Predsednik tov. Jug otvo-
ril zborovanje, pozdravi osobito nove to-
variše in tovarišice in graja brezbriznost
nekaterih tovarišev in tovarišic, katerim
so zborovanja deveta briga. Nato poda
besedo tov. Znidaršiču.

Predavanje. Tov. Znidaršič je pre-
daval o narodni umetnosti in
učiteljsvom, kjer je pozivljaj učiteljsvo
k zbiranju narodnega blaga. Siče-
ve vezene imajo preveč materijala.
Tovarišice naj bi sestavile načrt za roč.
dela. Koncem debate so se določile ne-
katere tovarišice za zbiranje narodnih
motivov in en tov. za risanje. Za tem je
predaval tovariš Skubic o zemlje-
pisnem pouku. Pri živahni debati se
je poudarjala potreba reliefov dom, kra-
ja, tem primerne zemljevide, plastična
miza in vporaba razglednic. Z zemljepis-
jem naj se družijo zgodovina in o vsakem
kraju pove kaj zgodovinskega. Zbuja
naj se ljubezen do domovine.

Slučajnosti. Tov. Kosin omeni, da
zadnjič poslana spomenica glede izena-
čenja drag, doklad ni imela uspeha ter
ni znana krivdva. Učiteljsvo na obmej-
nem kraju živi težje kot ono po mestih.
Oddaljeni zdravnik stanejo n. pr. tiso-
čake. Predsednik hoče o dotični spome-
nici vprašati na merodajnem mestu. To-
variš Korenc priporoča brez vzroka od-
sotne tovariše kaznovati z globo. Spre-
jeto. Tov. Znidaršič se čudi, da ni niko-
gar iz Cirknice in Begunji. Tovariš Ko-
sin priporoča sodelovanje pri ustanovitvi
»Kola jugoslov. sester«. Po zaključju so si vsi navzoči ogledali
grad Snežnik pod vodstvom prijanzega
komesara g. Nikašinoviča iz Beograda.
— P

LISTNICA UREDNIŠTVA.

E. P. v P. Položnico za poravnavo
Učit. Tov. dobite pri okrajnem učiteljskem
društvu, ker je liste plačati skupno s
članarino.

— »Zveza kulturnih društev«: UJU
— pov. Ljubljana je pristopilo celotno k
Zvezi. Za posameznike je gotovo le pro-
stovoljnega značaja. če hočejo pristopiti.
Bavil se bo pa s tem vprašanjem itak še
oži s svet na prihodnji seji.

— Izkaz matičnih listov. Tabela-
ričen tisk nam toliko poveča stroške, da
moramo resno premisliti predno se odlo-
čimo za objavo dopisa. Sedaj so se ti-
skarski stroški zopet povišali za 20%,
da so resno ogroženi naši listi. Le dvoje
je mogoče: ali povišati, ali ustaviti liste.

— Ant. Leban: Prejeli smo nadalje-
vanje od g. L., s katerim moramo sedaj
nadaljevati.

Odgovorni urednik: Franc Štrukelj,
Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Štev. 315.

RAZPIS UČITELJSKE SLUŽBE.

V zmislu odloka višjega šolskega
sveta z dne 16. maja 1922, št. 5657 se
razpisuje učiteljska služba na štirirazredni
osnovni šoli v Pilštanju v stalno
namestitev.

Pravilno opremljene prošnje naj se
predložijo po predpisani poti najkasneje
do dne

10. julija 1922

pri podpisnem okrajnem šolskem svetu.
Okrajni šolski svet kozjanski,
Brežice, dne 2. junija 1922.

LISTEK.

† M. J. Neratu,

šolskemu ravnatelju, 36 letnemu uredniku
Popotnika in častnemu članu UJU — pov.
Ljubljana.

Na pokopališču v Pobrežju pri Mariboru se dviga blizu severnega zidu nov holmiček. Pod njim počiva naš rajni učitelj in voditelj M. J. Nerat. Pod njim spi večno spanje mož, ki ga smemo prištevati med največje sinove našega naroda, največje naše kulturne delavce, največje duševne dobrotnike slovenskega rodu, največje učitelje.

Mihael Nerat se je rodil dne 26. januarja 1845. v Hotinji vasi blizu Slivnice.

Šolo je obiskoval najprej pri Sv. Magdaleni onstran Drave, pozneje pa (1854/55) je — kot desetleten deček — obiskoval predmestno župno šolo pri Devici Mariji v Mariboru — »jako pridno, in je zaslužil, da z odliko prestopi v prvi razred«. To je bila ona šola, ki se je 1. 1874. izpremenila v ljudsko šolo Lajtersberg — Krčevina, in na kateri je od 1. okt. 1874. naprej služboval naš nepozabni pokojnik. Zanimivo je, da piše Nerat o tej dobi:

»Farna šola v Graškem predmestju je imela slovenski učni jezik, medtem ko smo se v prejšnji poučevali le nemški. Učenci smo namreč bili le Slovence, in jaz sem tukaj — namreč v novi šoli — prav lepo napredoval in bil »primus«. Imeli pa smo tudi izbornega, mladega, a vestnega učitelja Franca Roškerja. Silno radi smo ga imeli in jaz sem ga čislal in smatral njegov poklic kot ideal, ki sem se ga tedaj že trudil doseči. Zakaj, ko sem kot desetletni deček prestopil odtod v mestno normalno v 4. razred, sem storil trden sklep, da postanem tudi jaz učitelj in nič drugega.«

Tudi v 4. razredu glavne šole je dobro napredoval. Malo ježeje je šlo 1. 1857/58 v prvem razredu realke. »Zvest svojemu sklepu sem po dovršenem 1. letniku realke naprosil svojega bivšega vzor-učitelja Roškerja, ki je medtem prišel za šolnika k Sv. Janžu na Drav. polju, da me je sprejel za praktikanta. Leta 1859. sem nameraval vstopiti v prepartandijo ki je tedaj imela le en tečaj. A ker nisem še dovršil 15. leta, nisem bil sprejet in moral sem vstopiti v II. tečaj realke, ker bi se brez tega sploh ne mogel več posvetiti učiteljstvu; zakaj prepartandija je bila medtem razširjena na dva letnika, in kdor je hotel biti sprejet, se je moral izkazati s primernimi predstjudijami, s spodnjo gimnazijo alj realke.« — Od 1. decembra 1858. do 30. septembra 1860. je bil torej Nerat praktikant v župni šoli pri Sv. Janžu na Dr. p. Tam so ga uvajali »v šolsko, orglarsko in cerkveno službo«.

Ponižen pa je bil le na svoje zadeve, v zasebnem življenju; v javnosti, v šoli, v korporacijah, kjer je šlo za narodna prava, je bil vselej odločen in neustrašen. Mož, od pete do glave, samozavesten, brez oholosti sicer, toda trden in neomajen »kao stanac kamen«.

Leta 1860/61. ga najdemo torej med učenci drugega razreda mariborske spodnje realke — v prvem tečaju je med 23 učenci dvanajsti, v drugem med 21 deveti. Med učitelji mu najdemo Jos. Lukasa, K. Vučnika in druge.

V letih 1862 in 1863 je obiskoval Nerat dva letnika učiteljskega v Mariboru. Bil je jako marljiv in je vprav krasno napredoval. Spričevalo od 31. julija 1863 ga priporoča za učitelja slovenskih in nemških trivialnih šol. — In tako je stopil v življenje, v stan, ki si ga je edino želel, v ljudsko šolo, kamor je hrepenele njegovo srce že toliko let. Jedva osemnajst let je imel — ali ni tedaj srce najbolj plamteče, ali ne gorijo ideali z najlepšim, najvišjim plamenom?

In potem začena desetletno romanje po štajerskih slovenskih šolah.

Knezoškofijski konzistorij v Mariboru mu je dne 11. aprila 1864 napisal prvi dekret — s prvim majnikom (torej uprav 58 let pred svojo smrtjo) je imel nastopiti svojo službo. Ideal je bil dosežen! Ali se spominjate, tovariši, kako nam je bilo tedaj pri srcu, ko smo prvič stopili pred svoje učence? Ali se morete zamisliti v dušo mladega Nerata, ki je skoro deset let že hrepenele po tistem prvem šolskem dnevu? Pričakovali pa so od njega v Mariboru, da bo »verno in vestno izpolnjeval svoje dolžnosti in naloge v cerkvi in v šoli, da bo neprestano poglabljal svojo naobrazbo, da bo vedno poslušen svojim predstojnikom, da pa se bo obenem tudi dostojno vedel, da bo živel kot pravi kristian in da bo mladini in vsem župljanom svetil kot vzor pobožnosti...« Prepričan

sem, da Nerat teh pričakovani ni varal. Saj to potrjuje dne 24. aprila 1865. župnik Sirk, ki ga priporoča šolski oblasti z vnetimi besedami pohvale.

Leta 1865. je postal Nerat »drugi učni, cerkveni in orglarski pomočnik« pri župni šoli pri Kapeli blizu Radgone. Ali poznaš nebeški razgled, ki se ti nuja s tistega griča? Do 1. novembra 1867. ga je užival naš pokojnik, potem pa se je preselil kot začasni učitelj na Vransko. Pridno je učil svojo decu, »mil in poln ljubezni je bil z otroki, ki so lepo napredovali, ves svoj prosti čas je posvetil zasebnemu pouku, pripravljal je z najboljšim uspehom otroke za višje razrede, gojil je narodno petje in se mnogo bavil z igranjem na klavirju in na orglah...« S temi besedami ga »kar najtopleje« priporoča I. Štuler, vranski župnik, v službovnem spričevalu z dne 12. okt. 1868. Pa tudi župan L. Schwentner mu isto potrjuje s spričevalom od istega dne. Pravi, da je poučeval »v šoli in v prav, honestih zasebnih hišah izvrstno in lahkomu«.

S temi spričevali v žepu potuje k Sv. Trojici v Slov. g. kot podučitelj. V istem svojstvu ga najdemo v novembru 1. 1869 v Kamnici pri Mariboru, 30. okt. 1870. postane učitelj v Ribnici na Pohorju. Že 13. aprila 1871. postane tu nadučitelj. — Končno ga namesti štajerski dež. š. svet z dekretom od 2. julija 1874 št. 3459 kot nadučitelja na ljudski šoli Lajtersberg — Krčevina. — Leta potovanja so minila, tridesetletni vzor-učitelj se vrača domov, v kraj svojih mladih let, svojih mladih sanj. In kar je nekaj tukaj sanjal, to začne sedaj izvajati — v naporu, vztrajnem, navdušenem delu. Za vse dobro se zanima, nadaljuje v študijah, pohaja tečaj za sadjarstvo, bavi se venomer s knjigo. In ugled mu raste, predstojniki ga jamejo upoštevati.

Že 18. oktobra 1877. sprejme jasen dokaz, kako ga cenijo šolske oblasti, v obliki dekreta, s katerim postane šolski nadzornik za šolske okraje Šmarje, Konjice, Celje (okolica), Brežice, Kozje in Sevnico. — Dovolj dela za enega samega delavca. To delo je Nerat opravljal vestno in požrtvovalno. Ko je odložil nadzorništvo septembra 1881., ga je pohvalilo ministrstvo za bogocastje in uk za »vestno in koristno delovanje«. P. Flerš navaža (Uč. Tov. z dne 29. jan. 1915, št. 2.) kot vzrok, zakaj je Nerat pustil nadzorništvo, menda po pokojnikovih lastnih besedah:

»Njegovemu zdravju ni hasnilo potovanje od šole do šole, pa tudi razmere takrat niso bile po tem, da bi ostal v njih neupogljivi slovenski Nerat, ki mu je zlasti vedno presedal birokratizem.« Morda bo tako. Vem le to, da se pravemu učitelju vedno toži po šoli, če jo je moral zapustiti. In mislim, da je bilo ono domotožje, ki je prisililo Nerata, da je šel, nazaj »v deželo sveto« — v deželo, kjer je zani edino cvetela sreča, v nadvse ljubljeno ljudsko šolo.

In tu je potem vztrajal do dneva svoje upokojitve, ki mu je dne 9. avgusta 1909 naklonila po »štiridesetletnem vrhunčnem službovanju« (služboval je v resnici 45 let in 3 mes.) zasluženi mir po trudapolnem, nesebičnem, skrajnje uspešnem delu.

Predstojniki, ki so poznali to delo, so ga cenili in ga večkrat pohvalili. Leta 1893, 1894, 1896, 1898 je dobil pohvalne dekrete mariborskega okrajnega šolskega sveta — za delo v šoli, v šolskem vrtu, za zasluge pri gradnji novega šolskega poslonja v Krčevini — z dekretom od 3. julija 1899, št. 18368 mu je podelilo ministrstvo naslov ravnatelja, dne 30. sept. 1904 je dobil svetinjo za štiridesetletno zvesto službovanje, končno pa, in sicer 30. novembra 1908., mu je podelil vladar zlati zaslužni križec.

Nerat ni le zvesto služil, ni le s srcem služil, služil je tudi uspešno. Vedno se je učil, še leta 1893. je obiskoval — malone petdeset let star — tečaj za meščanske šole v Mariboru »z vstrajno marljivostjo«. L. 1903 je potoval v Nürnberg na prvi kongres za šolsko zdravstvo. Tako se je zanimal za šolsko vedo vse dni, do svoje upokojitve, in do svoje smrti. — Njegovo delo je bilo uspešno, saj mu to priznavajo vsi njegovi bivši učenci, vsi njegovi bivši tovariši, in so mu izrekli zahvalo tudi potom mestnega šolskega sveta dne 18. sept. 1909. krčevinski domačini. In ta hvala, od vseh, največ zaleže. Kaj je bil svojim tovarišem, o teh bo svojedobno poročalo najbolj v to poklicano pero tovariša Pučelika, ki bo v svojih »Spominih na Nerata« očrtal duhovno zvezo med bivšim vodjem in sodelavci krčevinske šole. Le to še moram omeniti, da je že 1. 1874. okrajni šolski svet mariborski v svojem dekretu pohvalno omenil, da se je Nerat vedno požrtvovalno trudil za nadaljno naobrazbo svojih

učiteljev. Ali je pozneje v tem opešal? O ne! Vsi, ki so z njim delovali, so se pod njegovim spretnim vodstvom razvijali v izvrstne učitelje. — Sploh; nihče ni prišel z Neratom v dotiko, da se ni poslovil od njega boljše — čistejši po čuvstvu, razsodnejši po misli, jačji in bolj ubran po volji —. Kedar koli sem ga kot mlad učitelj obiskoval, stopil sem pred njega kakor pred svojega očeta; in ko sem šel od njega, mi je bilo vselej, kakor da sem bil pri spovedi — duša lahka in poletna, v srcu pa novi sklepi: vse boljši moraš postati, vse bolj vztrajno moraš delati —.

Pokojni Nerat je bil do leta 1899 tudi član okrajnega šolskega sveta v Mariboru — več kot dvajset let. Ko je iz te korporacije radi zaposlenosti izstopil, mu je okrajni šolski svet poslal zahvalnico, v kateri se poudarja: »da je vselej toplo in krepko zagovarjal učiteljstvo, in da je imelo njegovo delovanje vedno najlepši uspeh«. Stari učitelji pa še danes hvalijo Neratovo moško zadržanje v tem svetu in so mu hvaležni za zagovor in pomoč.

Mnogokrat je bil predsednik domačega učiteljskega društva. Le-to mu je dne 5. novembra 1909. poslalo pismo, iz katerega posnemamo:

»... Radostno, obenem tudi ponosno, se spominja društvo vseh nevenljivih zaslug, ki si si jih stekel v teku dolgih let na polju li. šolstva sploh, osobito pa kot mnogoleten voditelj in zastopnik Tvojih sotrudnikov...«

»... Dovolj nadalje, da izreče društvo svoje veselje na tem, da Te ima v vrsti častnih članov in da sme pričakovati Tvoje nadaljne naklonjenosti napram niemu...«

»Mnoga leta, zdrav in čil, naj vživa dela sad; Prijatelji in sotrudniki naš, voditelj naš Nerat!«

Avgust Požegar, m. pr.,
tač. dr. načelnik.

Ob njegovi petdesetletnici 1. 1895. je prejel od vseh strani slovenskega sveta pozdrave, čestitke zahvale.

Ponovili so se ti izkazi vdanosti ob njegovi sedemdesetletnici 1. 1915.

Preden končam to sličico o Neratovem stanovskem delu, moram še navesti, da je izdelal načrte za skoro sto šolskih poslopij, izmed katerih so nekatera prave palače.

M. J. Nerat je bil širnemu slovenskemu svetu znan predvsem kot urednik »Popotnika«.

»Znan si po slovenski zemlji,
v mestu, v trgu, v vsaki vasi,
kjer »Popotnik« se oglasi,
koder šole nam stoje.«

Tako je zapel L. Černeji Neratu ob tridesetletnici urejevanja »Popotnika« v novembru 1. 1912.

Ne pišem zgodovine »Popotnika«. Le Neratove zasluge za našo pedagogiko hočem iztakniti, ko ponovim najpreje svoje besede iz leta 1907.: »Popotnik« in Nerat, to sta dva neločljiva pojma, »potem pa P. Fleretove besede: »Kakšnega urednika pa ima list, vedo sotrudniki. Stvaren, miren, vedno strogo objektiven, brez ozira na sotrudnikovo osebo, brez ozira na njegov temperament.« — In prof. M. Pirnat pravi 1. 1912:

»Iz skromnega početka se je razvil »Popotnik« v odličien in važen pedagoški list. Napredoval je v jeziku, napredoval po vsebini. — Vedno je poudarjal narodni moment. — Širil med učiteljstvom zdrav idealizem. — Oziral se je tudi na srednje šolstvo. Učitelji in profesorji »Popotnika« s ponosom nazivamo naš »Popotnik.« In ko se je Nerat po 36 letih odrekal uredništvu svojega posinovičca, tedaj se je poslovil v imenu lista od urednika Fr. Praprotnik s člankom »Neratu«: »Nerat je pomagal »Popotnika« ustanoviti, Nerat ga je pomagal voditi, Nerat ga je vodil sam — polnih 36 let.«

Ves čas — polnih 39 let — je deloval z njim za napredek narodnega šolstva, je pospeševal strokovno in občno izobrazbo slovenskega učiteljstva, se je potegoval za njegove pravice in je branil njegovo čast.

Vse je dosegel: narodno šolstvo je napredovalo, povzdignila se je strokovna in občna izobrazba slovenskega učiteljstva, slovensko učiteljstvo je doseglo več pravic, uživa večjo čast; zakaj njegov um je velik, njegovo srce blago, njegova volja trdna.

Zato nam je bridko, ko zapušča Nerat svojega »Popotnika«.

Zapuščja pa ga lahko z zavestjo, da je storil več, kot je bil dolžan.

Zapuščja ga lahko z zavestjo, da si je postavil bleščeč spomenik v zgodovini našega šolstva.

Želimo mu, da bi mu bilo dano, še dolgo gledati na plodove svojega truda v krepkem zdravju.

Želimo mu, da bi mogel še dolgo gledati na razvoji svojega dela, ki mu je dal podlago sam.

Srččen bo.

Če sem se v čem čudil pokojnemu Neratu, potem sem se mu čudil kot uredniku. Takšen takt, takšna obzirnost, takšna preudarnost, takšna tankočutnost, takšna odločnost, predvsem pa takšen tanek okus za to, kaj spada v list in kaj ne — glejte, tu se mi je zdel Nerat nad vse velik. In zato sem bil nekaj v zahvalu izrekel one besede, ki sem jih že gori navedel: Brez Nerata si »Popotnika« nisem mogel misliti.

Kakšne zasluge ima Nerat za »Zavezo«, v tem bode poročalo menda v to pozvano pero.

M. Nerat je bil mož visoke, krepke, ugledne postave. Izpod nekoliko izbočenega čela so gledale sive oči dobrodušno in mirno — pridobil si je vsakogar z enim samim prijaznim pogledom. In kako preudarno, tehtno, kako prikupljivo je znal govoriti. In vedno je bilo nekaj zdravega humorja v besedah; zares, razgovor z Neratom je bil užitek!

Parkrat je imel dopust radi bolehnosti, Hudega ni bilo. Zlasti v zadnjih letih se je vsakomur zdelo, kakor da je doba miru Nerata zopet pomladila. Postal je krepkejši. Šele v jeseni 1921. je prevzel predsedništvo krajnega šolskega sveta v Krčevini.

Že 1. 1913. ga je o Božiču malo ošnila kap. Nekako tri leta pozneje mu je začela pešati leva noga. O Božiču 1921. je začel malo boleti. Pet tednov pred smrtjo mu je iznenada odpovedala leva roka, in leva noga mu ni več hotela služiti. Tri tedne je preležal v postelji.

Dne 2. majnika zvečer so se začele oglašati bolečine v levji roki. In dvigale so se v pleča prehajale v desno roko — tožil je, da je neznošno. Ob pol osmih ga je spreletelo — Mihael Nerat je šel k očetom.

Z neizmerno tugo v srcu sem stal drugega dne pred truplom svojega nekdanjega duševnega voditelja. Globok mir, mir z onega sveta se je razlil po še vedno moškolepem licu. In tedaj me je obšlo spoznanje; kdor je delal tako za svoj narod, kakor si delal Ti; kdor je izpolnil svojega življenja nalogo tako, kakor si jo Ti; komur je bilo vse življenje samo en delavni dan; zanj smrt ni nič strašnega; zanj je smrt samo zaslužen mir; zanj je smrt samo počitek, prehod tja, kjer čaka nebeško plačilo za trud v dolini solz.

In v petek, dne 5. majnika smo ga pokopali...

Bili so prisotni njegovi otroci, bili so prisotni sorodniki, prijatelji, znanci; bile so zastopane šolske in druge oblasti, korporacije društva, in pa učitelji — vse polno je bilo učiteljev, od blizu in daleč, ki so se prišli poklanjat manom svojega nekdanjega voditelja, svojega velikega tovariša. — Ko sem videl dolgo vrsto učencev Neratove šole z vencji in cvetličami... da, še sedaj, ko to pišem, mi zastira solza pogled...

In tem otrokom je ob krsti velikega rajnika govoril najprej nadučitelj Pučelik. Poudarjal je zasluge pokojnega ravnatelja za krčevinsko šolo. — Nato so zapeli otroci »Vigred se povrne«. Katero oko je ostalo suho, katero srce je ostalo negativeno. Kamorkoli pogledaš — povsod je vigred, povsod je cvetje, povsod se oglašuje ptice — za njega je ni več — njega — nikdar več nazaj ne bo!!

In potem je govoril še nadzornik Lichtenwallner. Dal je duška žalosti, veliki žalosti zaostalim tovarišem, in je očrtal s krepko besedo zasluge, ki si jih je stekel rajni šolnik za svoj narod, in mu je želel v imenu slovenskega učiteljstva, naj mu bo zemljica, svobodna zemljica slovenska lahka. — Nato se je poslovil od pokojnika še P. Flerš, in tovariši — pevcji so mu zapeli »Blagor mu, ki se spočije«.

Padale so prve grude na Tvojo krsto, Mihael Nerat — med cvetje, med vence, in padale so solze v Tvoj grob!

Nerata ni več med nami, a njegov spomin živi; živ duh njegovih idej in nazorov; živ volja in energija do dela, ki jo je vлил v svoje učence in sodelavce. Spomenik si je pa postavil sam s 36 letnim uredništvom »Popotnika«, stal bo v vsaki učiteljski knjižnici in še dolgo rodovi bodo iz njega črpali moč in silo za horbo uresničenja in izpolnitve Neratovih idealov.